Léaráidí *Amlíne na hÉireann*

Modúl 2
Bileog Oibre 1
31G

Sealgairí na Clochaoise *7000 RC - 4000 RC* 1

Tháinig Sealgairí na Clochaoise go hÉirinn naoi míle bliain ó shin.
Mhair siad ar na hainmhithe fiáine agus ar na héisc a mharaigh siad.
Bhailigh agus d'ith siad plandaí agus caora freisin.

Sealgairí na Clochaoise *7000 RC - 4000 RC* 2

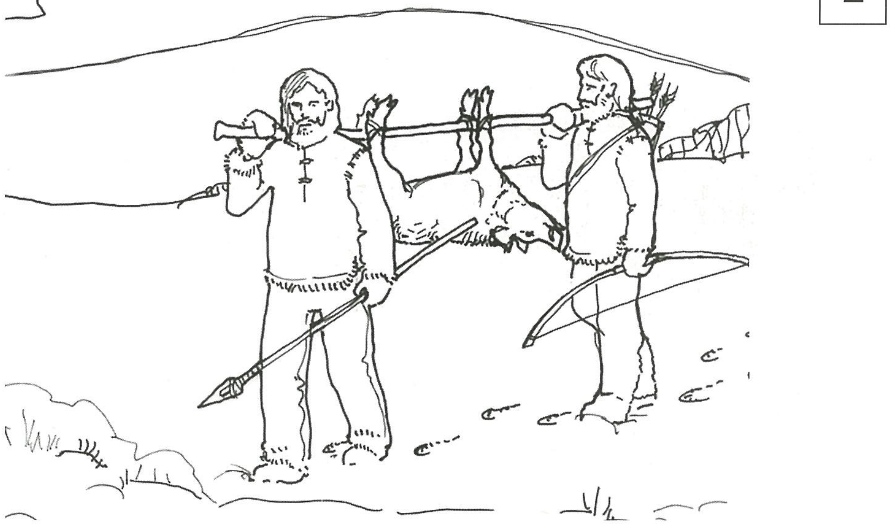

D'úsáid sealgairí na Clochaoise saigheada agus bogha chomh maith le sleánna chun ainmhithe fiáine mar an mhuc fhiáin seo a mharú.

Sealgairí na Clochaoise *7000 RC - 4000 RC* 3

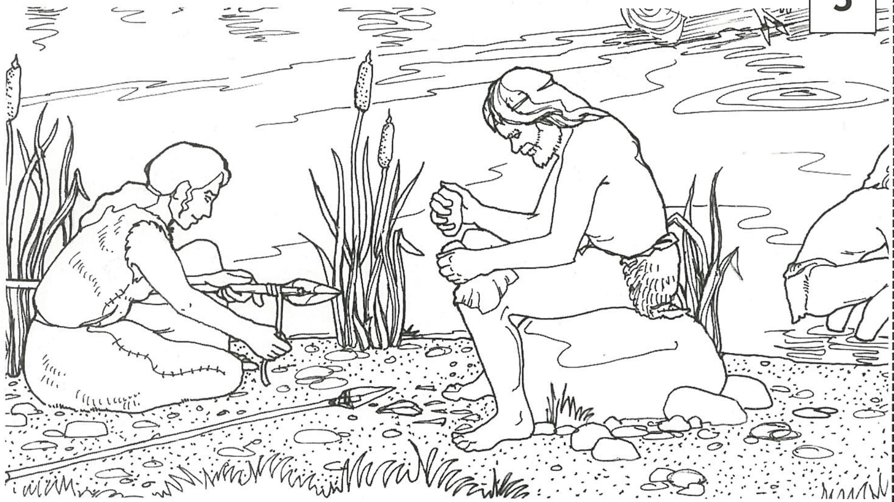

Rinne sealgairí na Clochaoise uirlisí as breochloch.
Is cloch chrua í seo agus is féidir í a ghéarú go heasca.

Sealgairí na Clochaoise *7000 RC - 4000 RC* 4

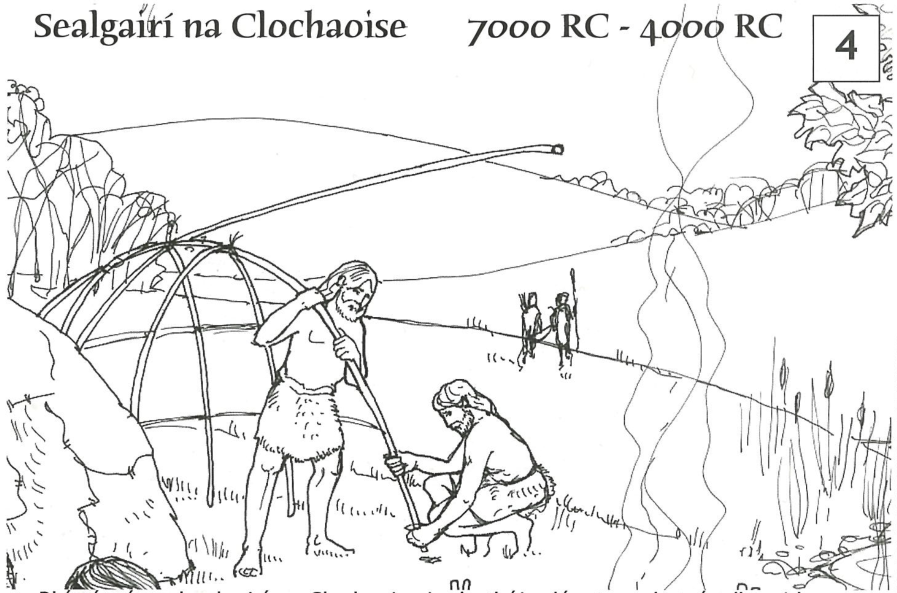

Bhí cónaí ar shealgairí na Clochaoise i mbotháin déanta as bataí adhmaid agus craicne ainmhithe.

Léaráidí *Amlíne na hÉireann*

Sealgairí na Clochaoise *7000 RC - 4000 RC* **5**

Bhailigh sealgairí na Clochaoise torthaí fiáine agus caora mar bhia.

Sealgairí na Clochaoise *7000 RC - 4000 RC* **6**

Bhailigh sealgairí na Clochaoise uibheacha éin mar bhia.

Sealgairí na Clochaoise *7000 RC - 4000 RC* **7**

Bhailigh sealgairí na Clochaoise cnónna agus caora fiáine mar chnónna coill agus smeara dubha.

Sealgairí na Clochaoise *7000 RC - 4000 RC* **8**

Rinne sealgairí na Clochaoise iascaireacht ar éisc mar bhradáin agus bhric.

Feirmeoirí na Clochaoise — 4000 RC - 2000 RC — 9

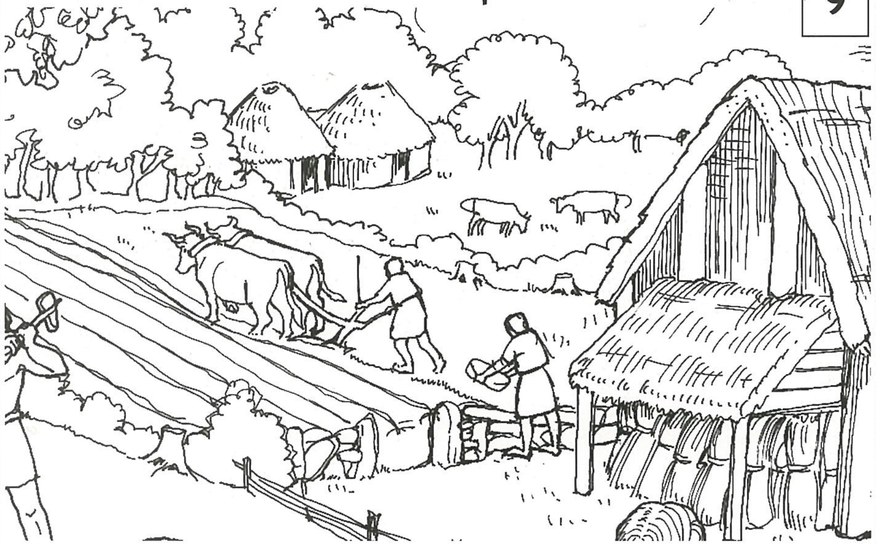

Tháinig feirmeoirí na Clochaoise go hÉirinn sé mhíle bliain ó shin.

Feirmeoirí na Clochaoise — 4000 RC - 2000 RC — 10

Leag feirmeoirí na Clochaoise crainn chun páirceanna a dhéanamh. D'úsáid siad tuanna cloiche chun na crainn a leagan.

Feirmeoirí na Clochaoise — 4000 RC - 2000 RC — 11

D'fhás feirmeoirí na Clochaoise cruithneacht agus eorna. Bhain siad, bhuail siad agus mheilt siad na barraí de lámh.

Feirmeoirí na Clochaoise — 4000 RC - 2000 RC — 12

Ba iad feirmeoirí na Clochaoise an chéad dream chun potaireacht a dheánamh in Éirinn. D'úsáid said na potaí chun bia a stóráil.

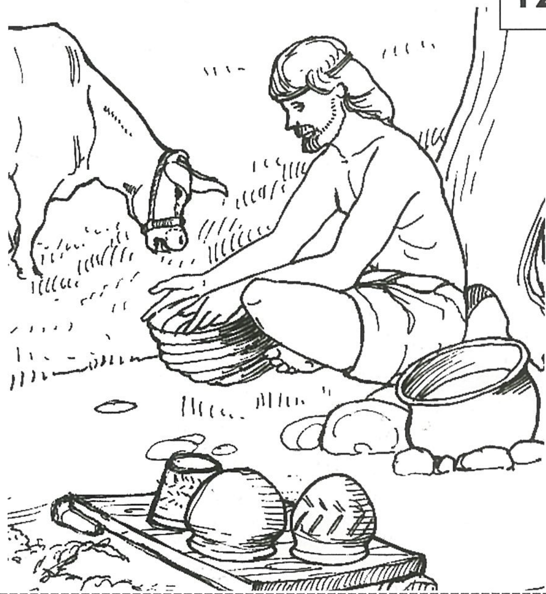

Léaráidí *Amlíne na hÉireann*

13 Feirmeoirí na Clochaoise — *4000 RC - 2000 RC*

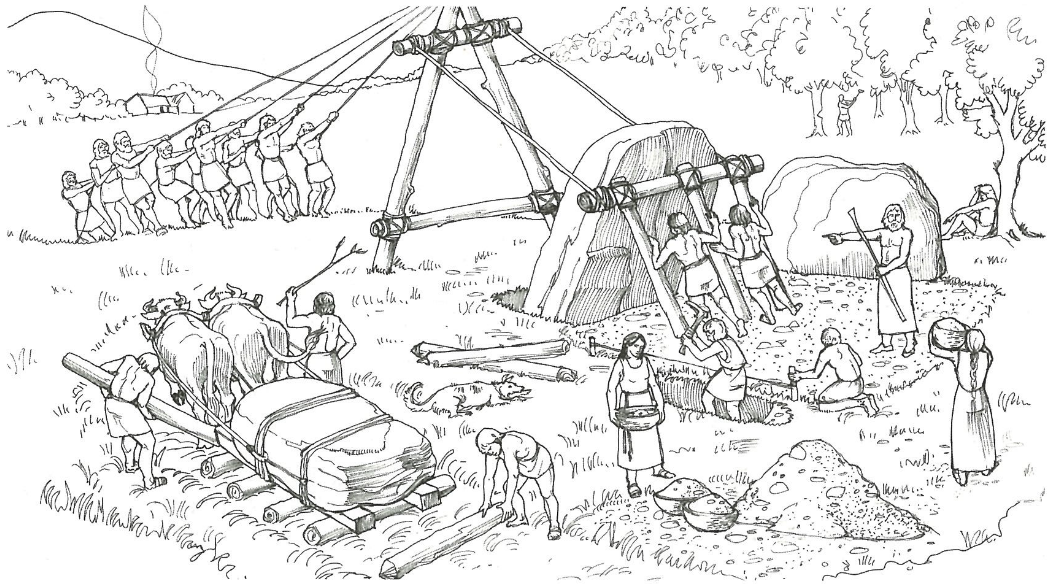

Thóg feirmeoirí na Clochaoise tuamaí móra do na mairbh. D'úsáid siad clocha móra. Bhí an-tuiscint agus scil acu ar chonas clocha móra a bhogadh agus a ardú.

14 Feirmeoirí na Clochaoise — *4000 RC - 2000 RC*

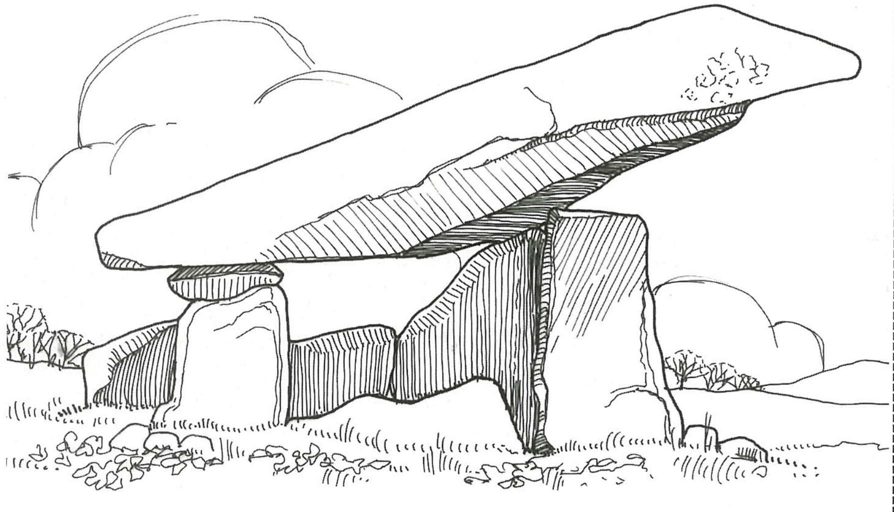

Seo tuama Meigiliteach. Thóg na chéad fheirmeoirí é. Tugtar tuama ursanach air.

15 Feirmeoirí na Clochaoise — *4000 RC - 2000 RC*

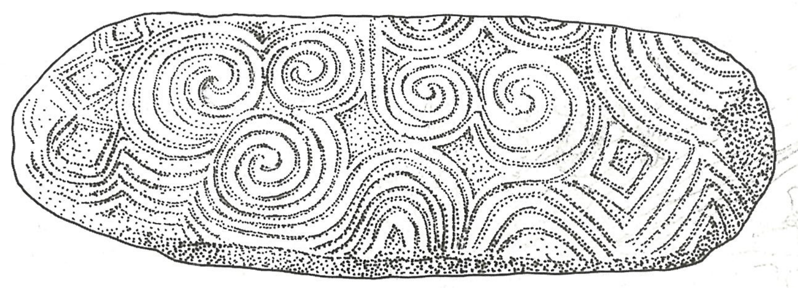

Bhí nós ag feirmeoirí na Clochaoise na clocha a mhaisiú. Seo an chloch atá ag bealach isteach an tuama ag Brú na Bóinne i gContae na Mí.

An Chré-Umhaois 2000 RC - 500 RC

16

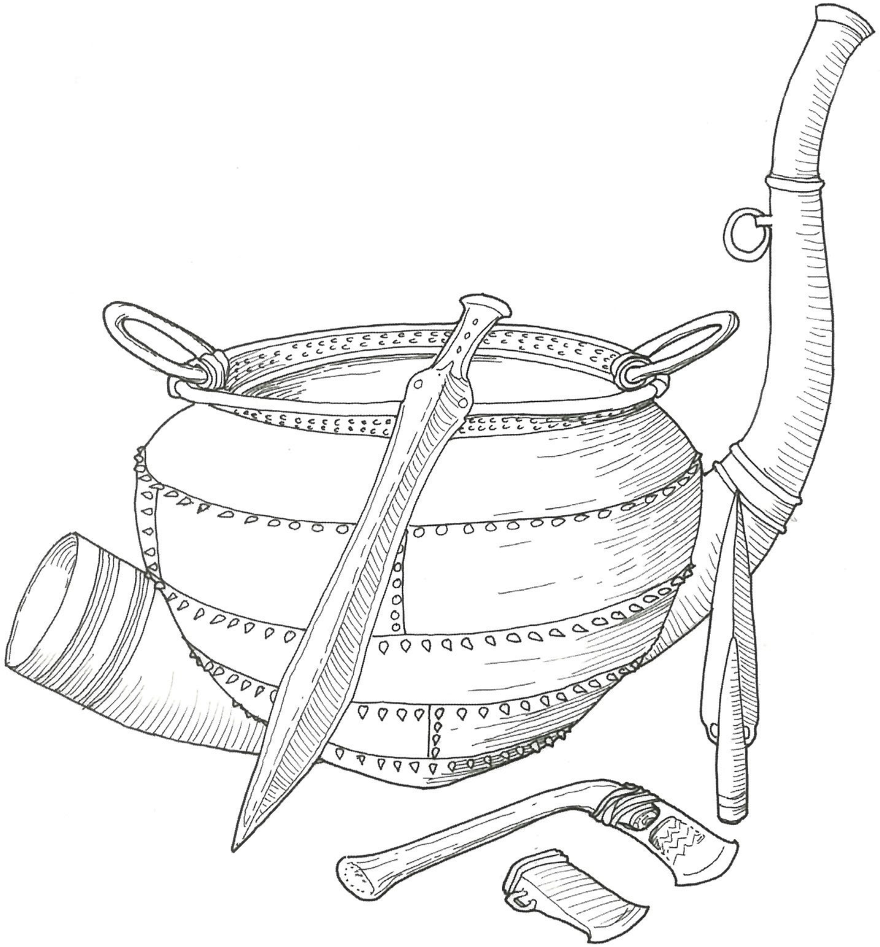

Thosaigh tréimhse nua i stair na hÉireann le teacht cré-umha thart ar cheithre mhíle bliain ó shin. Is cóimhiotal é cré-umha déanta as copar agus stán. Úsáideadh cré-umha chun coirí (potaí móra), claimhte, cinn sleánna, tuanna agus uirlisí ceoil a dhéanamh.

An Chré-Umhaois 2000 RC - 500 RC

17

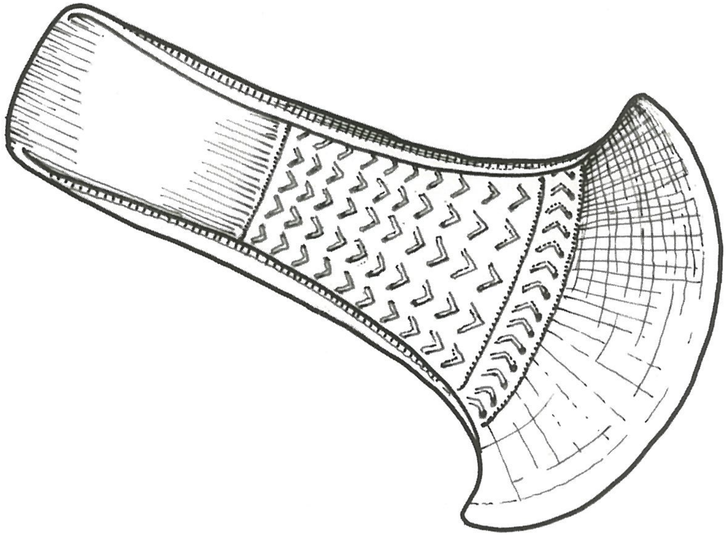

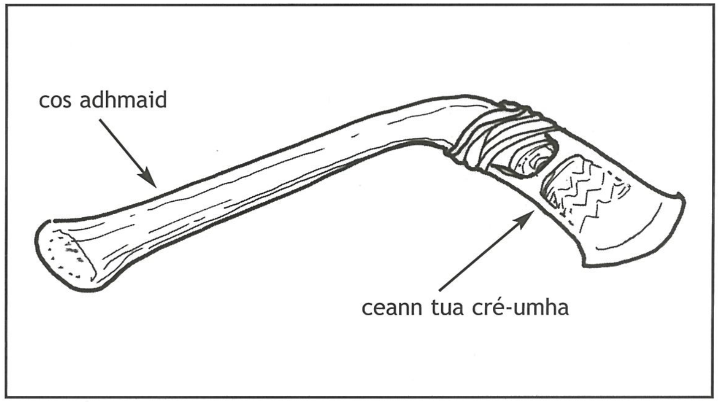

Bhí na huirlisí cré-umha níos fearr ná na huirlisí a rinneadh as breochloch.
Seo tua chré-umha.

Léaráidí *Amlíne na hÉireann*

18 — An Chré-Umhaois 2000 RC - 500 RC

Thóg muintir na Cré-Umhaoise ciorcail liag dá gcuid searmanas. Seo an ciorcal liag ag Drom Beag, Iarthar Chorcaí atá dírithe ar luí gréine lár an gheimhridh.

19 — An Chré-Umhaois 2000 RC - 500 RC

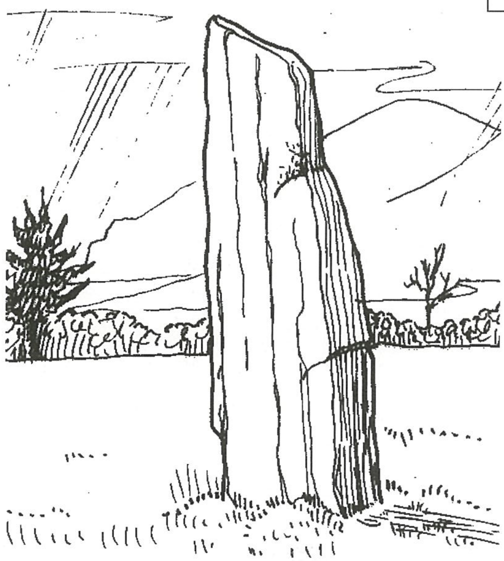

Chuir muintir na Cré-Umhaoise clocha móra in airde chun áiteanna tábhachtacha a thaispeáint.

20 — An Chré-Umhaois 2000 RC - 500 RC

Seo áit chocaireachta na Cré-Umhaoise. Tugtar fulacht fia air. Úsáideadh clocha teo chun an t-uisce a bhruith. Cócaráladh an fheoil san uisce te ansin.

An Iarannaois — 500 RC – 400 AD

21

Úsáideadh iarann den chéad uair riamh in Éirinn thart ar 500 RC. Tá iarann i bhfad níos crua ná cré-umha agus fanann an faobhar géar níos faide.

An Iarannaois — 500 RC – 400 AD

22

Tugadh na Ceiltigh ar mhuintir na tréimhse seo.
Labhair siad seanleagan den Ghaeilge.

An Iarannaois — 500 RC – 400 AD

23

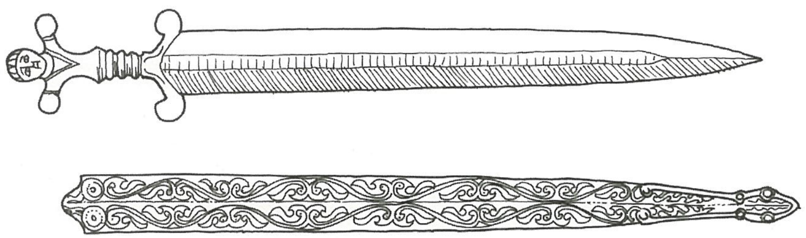

Seo claíomh agus truaill (clúdach) na hIarannaoise.
Throid na Ceiltigh le claimhte mar seo.

An Iarannaois — 500 RC – 400 AD

24

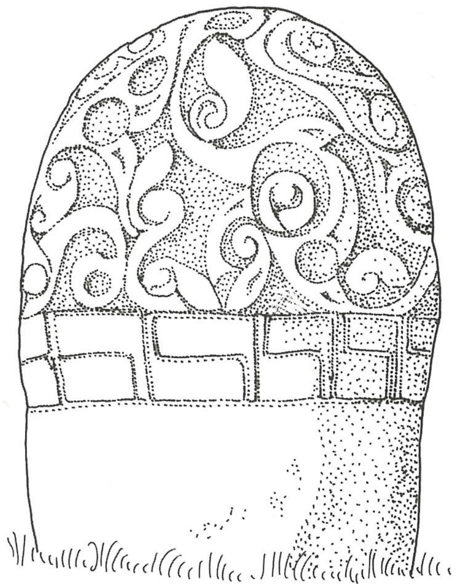

Seo cineál nua ealaíne ar a tugadh 'La Tené'. Tháinig sé go hÉirinn i rith na hIarannaoise. Bhí baint ag na Ceiltigh leis an gcineál ealaíne seo.
Seo *Cloch Turoe* i gCo. Na Gaillimhe, a bhfuil maisiú La Tené uirthi.

Léaráidí *Amlíne na hÉireann*

Luath-Chríostaí 400 AD – 1000 AD

25

An chéad rud tábhachtach eile a tháinig go hÉirinn ná an Chríostaíocht. Tháinig sí thart timpeall na bliana 400AD. Tógadh Mainistreacha mar seo timpeall na tíre.

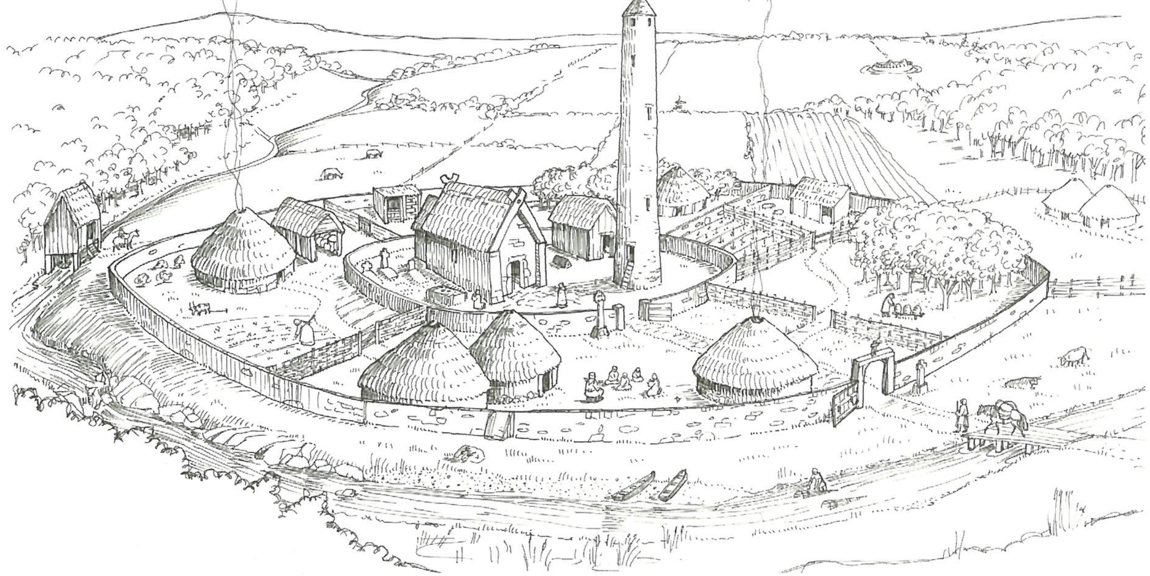

Luath-Chríostaí 400 AD – 1000 AD

26

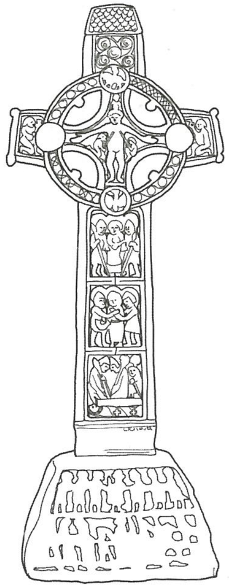

Úsáideadh ardchrosa mar an ceann seo atá i Mainistir Bhuithe, Co. Lú chun an soiscéal a mhúineadh do dhaoine i rith na tréimhse Luath-Chríostaí.

Luath-Chríostaí 400 AD – 1000 AD

27

Seo an Chailís Ardach. Rinneadh as ór agus airgead san ochtú céad AD í. Léiríonn sí an saibhreas agus an cheardaíocht a bhí i Mainistreacha na hÉireann ag an am sin.

Luath-Chríostaí 400 AD – 1000 AD

28

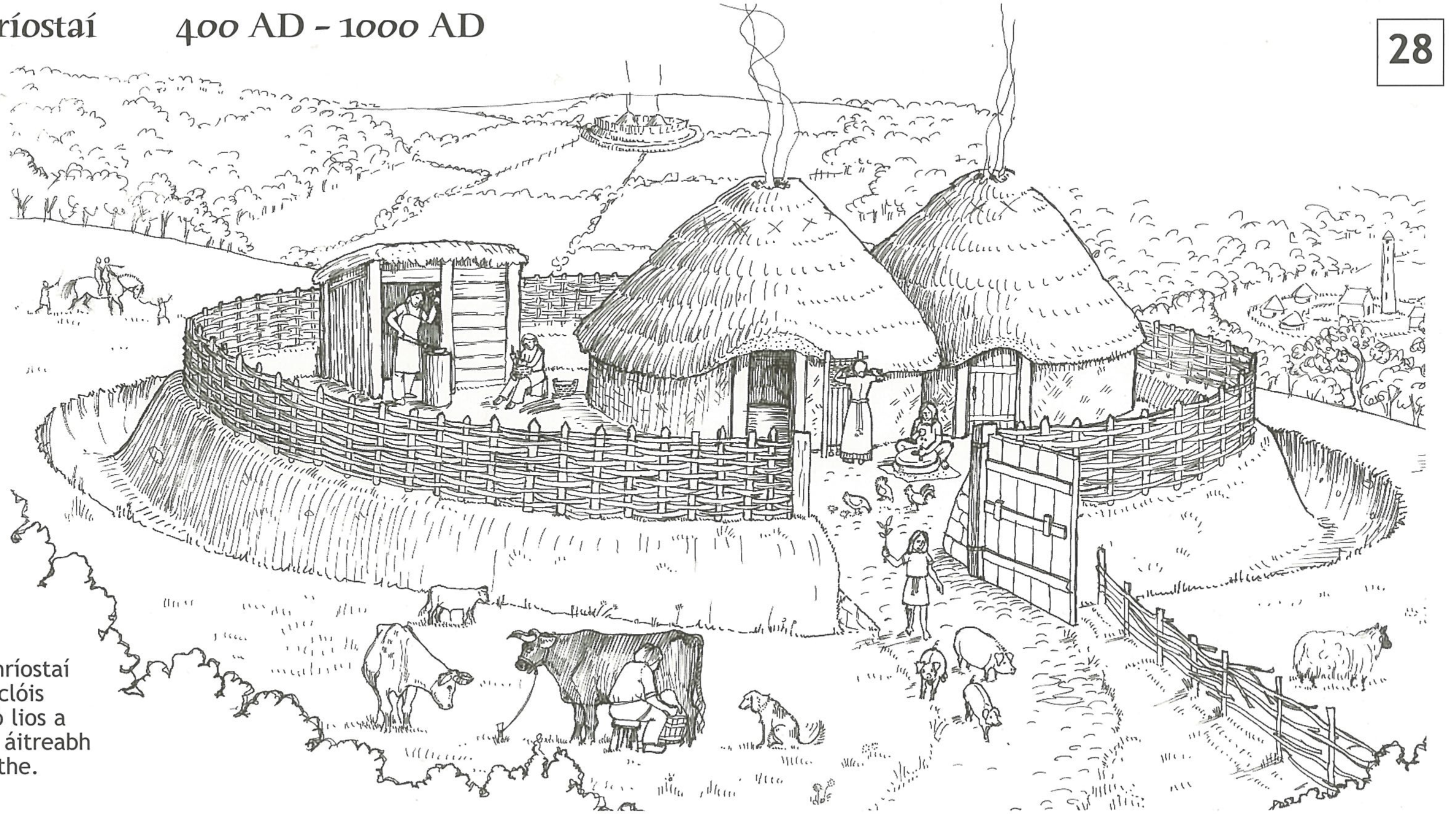

Go luath sa tréimhse Luath-Chríostaí bhíodh cónaí ar dhaoine i gclóis chiorclacha mar seo. Ráth nó lios a tugadh air. Tógadh iad chun an áitreabh feirme a chosaint ar ionsaithe.

Luath-Chríostaí 400 AD – 1000 AD

29

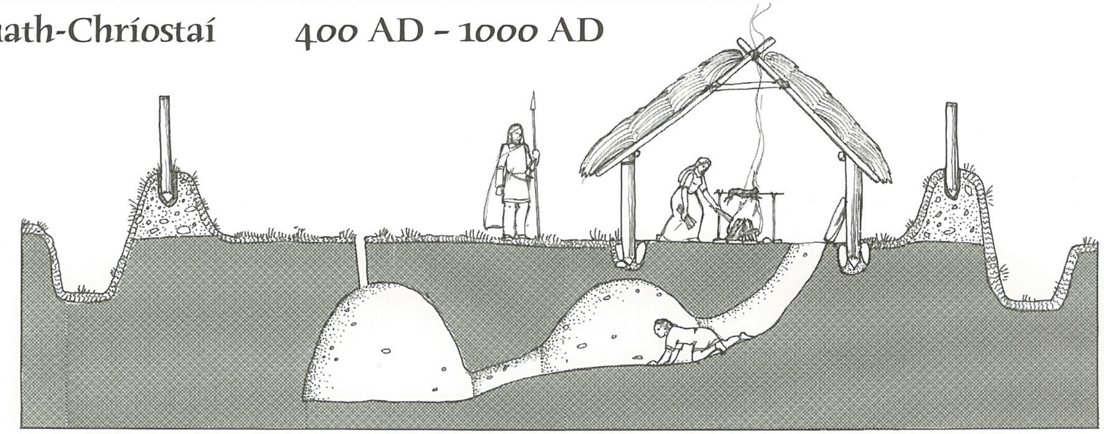

Dá mbeadh an ráth faoi ionsaí chuaigh daoine i bhfolach in uaimh thalún mar seo. Bhí gaothairí aeir iontu (souterrains) chun aer úr a chur ar fáil do na daoine faoin talamh.

Léaráidí *Amlíne na hÉireann*

Luath-Chríostaí 400 AD – 1000 AD

30

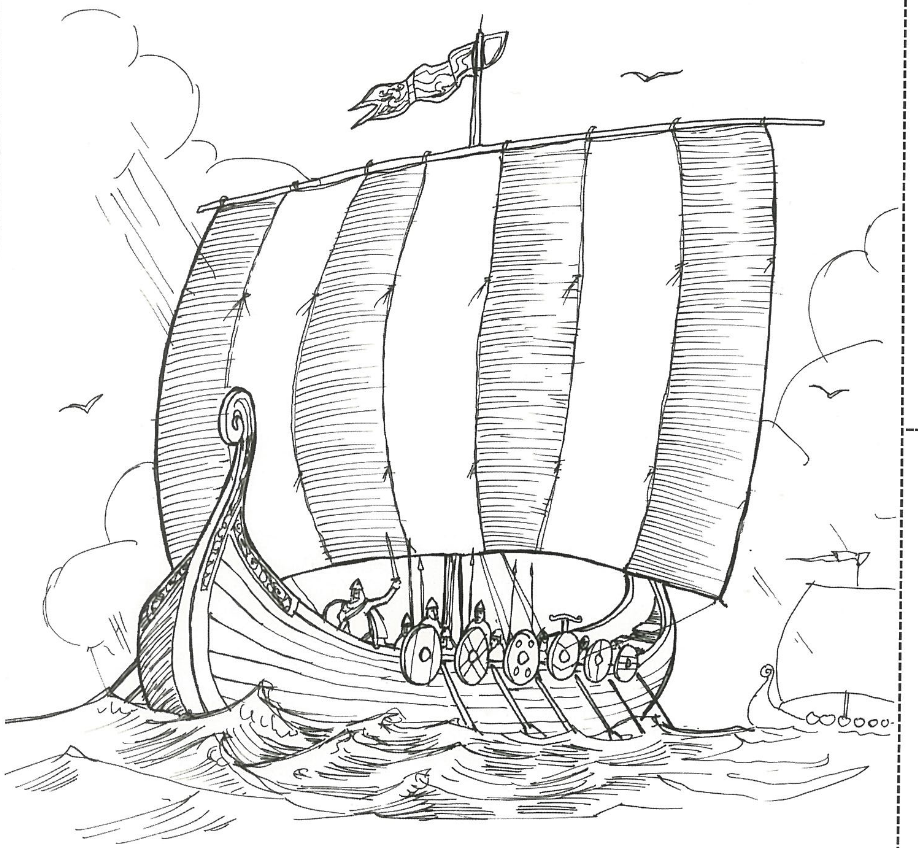

Thosaigh na Lochlannaigh ag déanamh ionsaithe ar mhainistreacha saibhre na hÉireann timpeall na bliana 800 AD. Thaistil siad i longa fada mar seo.

An Mheánaois 1169 – 1600 AD

31

Tháinig na Normannaigh go hÉirinn sa bhliain 1169. Bhí dhá thrian den tír faoi smacht acu sa bhliain 1300. Ba shaighdiúirí iontacha iad ó Thuaisceart na Fraince.

An Mheánaois 1169 – 1600 AD

32

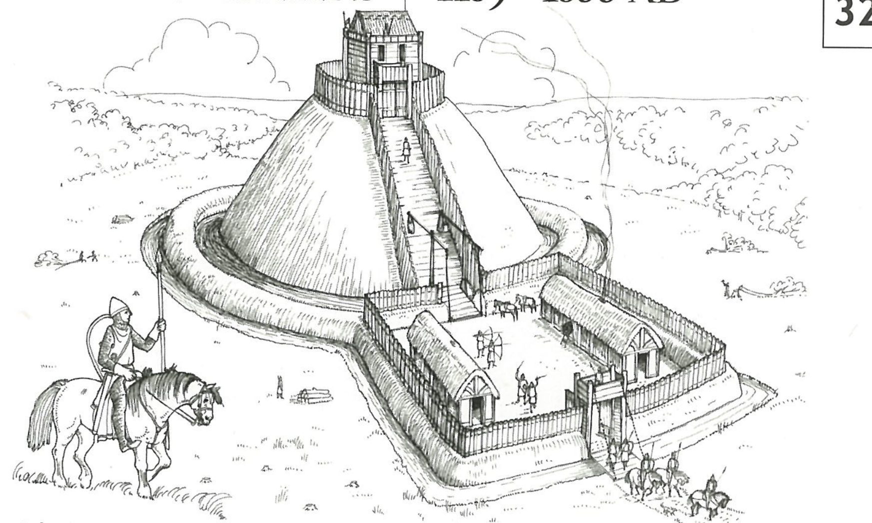

Thóg na Normannaigh caisleáin mar seo nuair a bhí áit faoi ionradh acu. Móta agus bábhún an t-ainm a tugadh orthu. Tógadh an caisleán adhmaid ar bharr cnoic. Bhí siad níos simplí agus níos tapúla le tógáil ná caisleáin chloiche.

An Mheánaois 1169 – 1600 AD

33

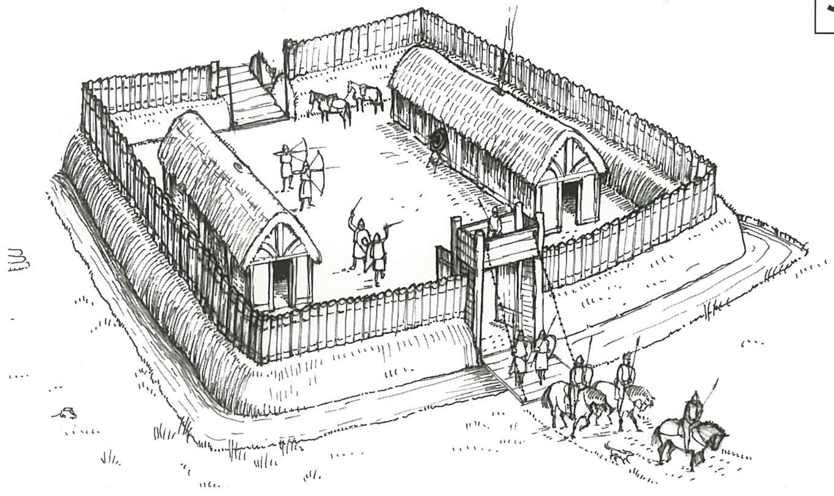

Seo créfort mótach. Bhí na clóis chearnógacha seo coitianta sa tríú haois déag. Áitribh chosanta de chuid na Normannach a bhí iontu.

An Mheánaois 1169 – 1600 AD

34

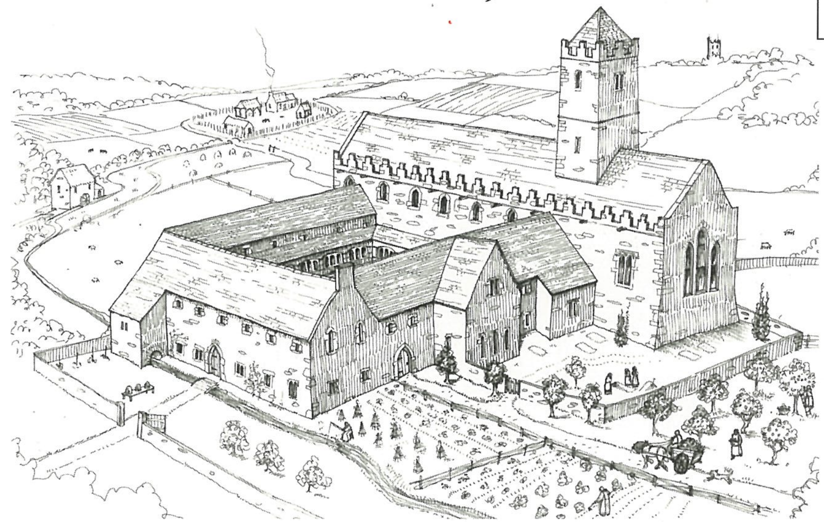

Tógadh mainistreacha móra mar seo in Éirinn i rith na Meánaoise. Tógadh na foirgnimh timpeall ar áit oscailte ar a tugadh an clabhstra.

An Mheánaois 1169 – 1600 AD

35

Thóg na Normannaigh Caisleáin Mhóra cloiche freisin. Seo Caisleán an Rí Eoin i gCo. Luimnigh. Bhain na Normannaigh úsáid as caisleáin mar seo chun smacht a choinneáil ar na tailte a ghabh siad.

Léaráidí *Amlíne na hÉireann*

An Mheánaois 1169 – 1600 AD

36

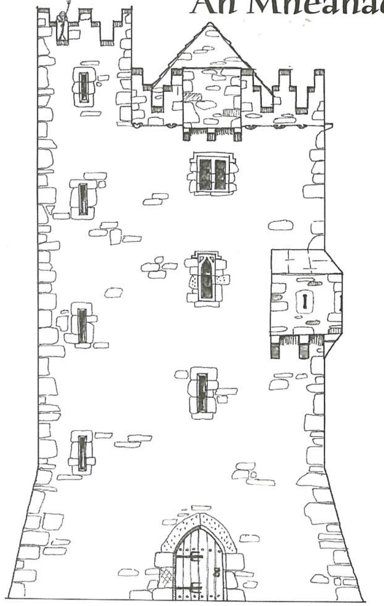

Túrtheach
Thóg tiarnaí Éireannacha túrthithe mar seo sa chúigiú agus sa séú haois déag.

An Mheánaois 1169 – 1600 AD

37

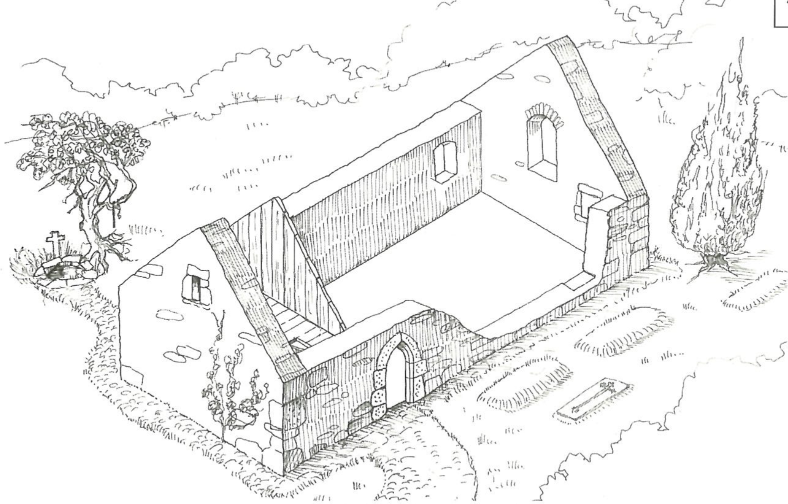

Séipéal Meánaoiseach
Tógadh séipéil pharóiste mar seo sa chúigiú agus sa séú haois déag. Is fothraigh i seanreiligí iad an chuid is mó díobh seo sa lá atá inniu ann.

Iar-Mheánaois 1600-1900 AD

38

Tharla athruithe móra in Éirinn sa seachtú haois déag. Tógadh tithe daingnithe in áit na seanchaisleán. Bhí go leor fuinneog agus tinteán iontu agus bhí siad i bhfad níos compordaí ná na caisleáin.

Iar-Mheánaois 1600-1900 AD

39

Tháinig deireadh leis an tréimhse seo in Éirinn le bua Liam oráiste ag cath na Bóinne.

Iar-Mheánaois 1600 – 1900 AD

40

I ndiaidh na bliana 1690 bhí formhór na talún i seilbh na dtiarnaí Protastúnacha. Thóg siad tithe móra tuaithe mar seo sa seachtú agus san ochtú céad déag.

Iar-Mheánaois 1600 – 1900 AD

41

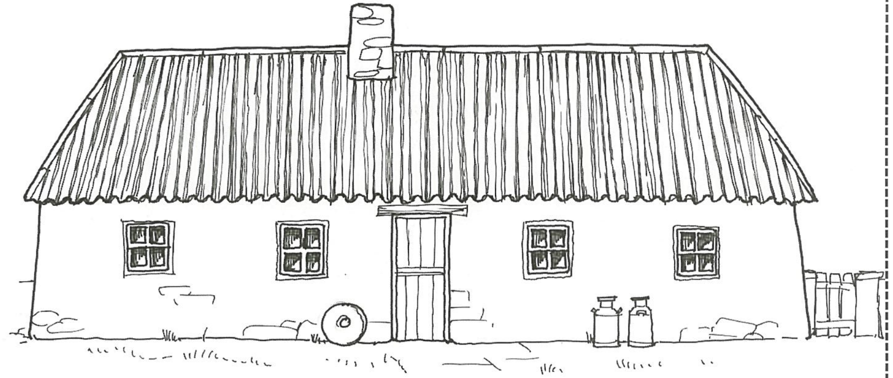

Bhí formhór na ndaoine ina gcónaí i dtithe traidisiúnta, aon stór mar seo sa seachtú agus sa naoú haois déag.

Iar-Mheánaois 1600 – 1900 AD

42

Tógadh go leor de na foirgnimh inár mbailte agus inár sráidbhailte san ochtú agus sa naoú haois déag.

Nua aimseartha

43

Rinneadh ceiliúradh ar an mílaois nua ar fud an domhain sa bhliain 2000 AD. Cuireadh suas an Spuaic ar Shráid Uí Chonaill i mBaile Átha Cliath.

44G Modúl 2 Bileog Oibre 2

An Cluiche Ama

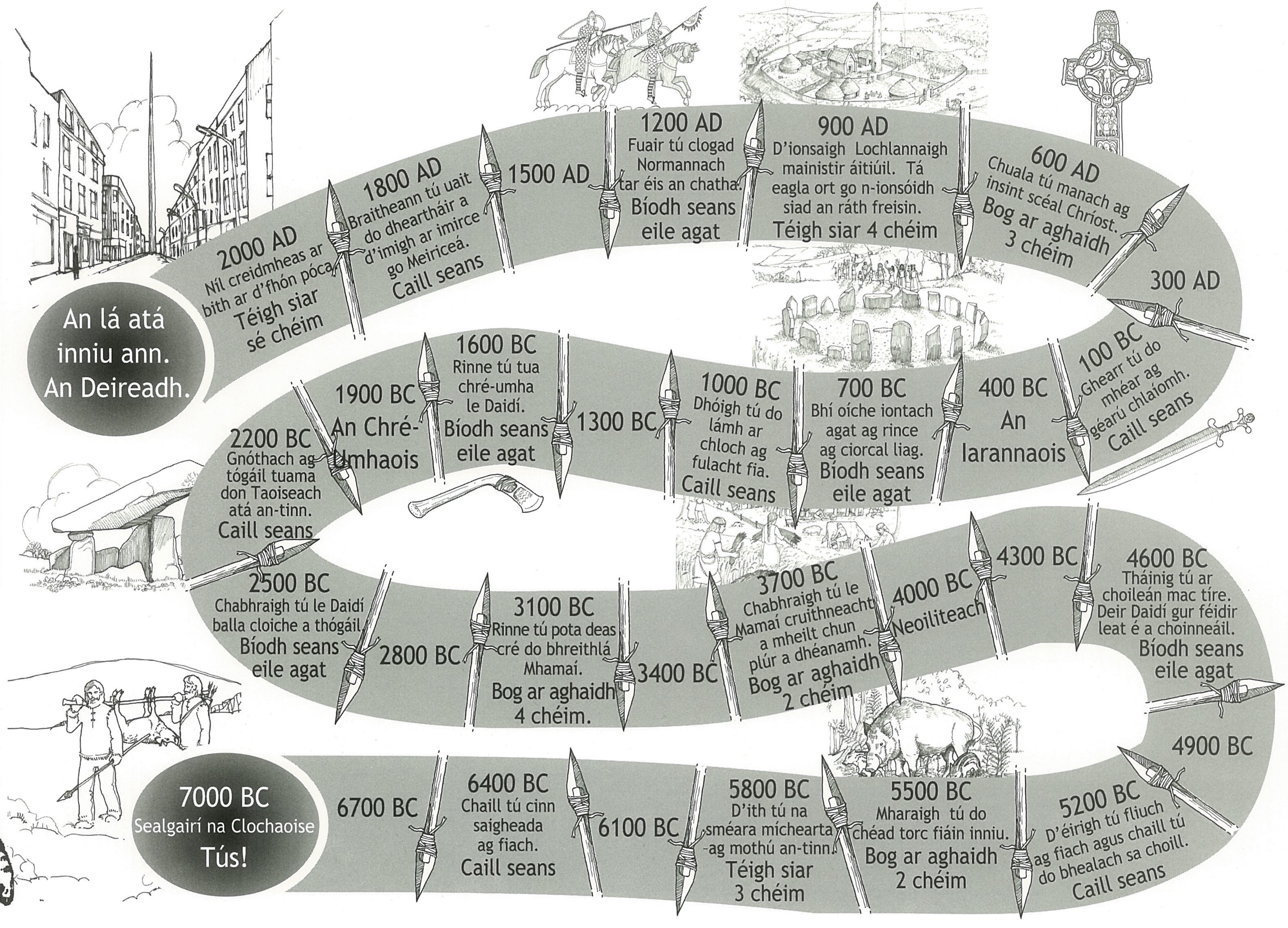

DÁTAÍ AGUS TRÉIMHSÍ LE hAGHAIDH AMLÍNE NA hÉIREANN

7000RC
6000RC
5000RC
4000RC
3000RC
2000RC
1000RC
0 Breith Chríost
1000AD
2000AD
An Chlochaois - Sealgairí
An Chlochaois - Feirmeoirí
An Chré-Umhaois
An Iarannaois
Luath-Chríostaí
An Mheánaois
Iarmheánaois
Ré na linne seo